

"Una ciutat inclusiva no és només socialment justa, sinó també bona per al creixement i el desenvolupament sostenible"

Anna Kajumulo Tibaijuka

Directora Executiva d'UN-HABITAT

Per **Coia Sánchez García**

Quins avanços s'han registrat des de la signatura de l'Agenda Hàbitat?

Al 1996, a Hàbitat II, la segona Conferència de Nacions Unides sobre Assentaments Humans, també coneguda com la Cimera de les Ciutats, 171 governs van signar l'Agenda Hàbitat, un document que reconeixia, per primer cop, les ciutats com a centres d'oportunitat i creativitat econòmica. No obstant això, assenyalava que la urbanització, un procés inevitable, pot i ha de ser gestionat per a obtenir un resultat millor que l'actual.

Des de llavors hi ha hagut molta activitat en la seva posada en pràctica i s'està donant prioritat cada cop més als problemes d'urbanització. La comunitat mundial ha pres consciència que aproximadament la meitat de la població és ara urbana. Tot i que les migracions del camp a la ciutat a Europa, Nord-Amèrica, Sud-Amèrica i el Carib s'han estabilitzat, amb un 75% de la població vivint en àrees urbanes, a Àsia i Àfrica la tendència apunta a un tomb demogràfic explosiu. S'espera que les seves poblacions augmentin dràsticament i que passin a prop del 35% del total fins el 50% en els propers 30 anys. Una dada encara més preocupant és que, segons estima UN-HABITAT, dels 3 bilions d'habitants que viuen actualment en zones urbanes, un viu en suburbis i que aquesta xifra es doblarà si no es fa res al respecte.

Estadístiques d'aquest tipus han fet que la comunitat internacional doni prioritat a la posada en pràctica de l'Agenda Hàbitat. Els Objectius del Mil·lenni han donat una gran empenta a posar en relleu els problemes d'urbanització. En la Cimera del Mil·lenni els líders mundials estaven tan preocupats per aquest assumpte que, entre els Objectius de Desenvolupament, se'n va acordar un d'específic (el 7, meta 11) que estableix el compromís de millorar considerablement, per l'any 2020, la vida d'almenys 100 milions d'habitants de suburbis.

Ja que la població que viu en suburbis ha crescut en uns 75 milions en tot just tres anys, no hauria de ser reformulat aquest objectiu?

A la tretzena sessió de la Comissió per al Desenvolupament Sostenible (CDS), que es va dedicar a l'aigua, al sanejament i als assentaments humans, els delegats van dedicar molt de temps a discutir aquest aspecte tan important.

Sens dubte l'objectiu establert en l'Objectiu del Mil·lenni número 7, meta 11, és modest. Es va establir per prop d'un 10% de la població que habitava els suburbis a l'any 2000. Tot i això, com

UN-HABITAT ha indicat, aquesta xifra podria duplicar-se per al 2030 si no s'inverteix en millorar i intentar frenar la formació de suburbis. En altres paraules, s'estima que aquest objectiu haurà d'atendre 500 milions més d'habitants de suburbis si es pretén evitar la proliferació de nous suburbis.

Sota el seu mandat ha augmentat en més d'un 100% el pressupost. Com ha aconseguit que els països s'involucrin? Quin grau de participació ha suposat aquest augment de pressupost?

Al meu entendre, el fet que la comunitat internacional hagi pres consciència dels problemes de l'ocupació urbana és una de les principals raons per les que han augmentat els recursos que ha rebut UN-HABITAT per al seu funcionament. Per descomptat, el fet que l'Agència hagi passat per un procés important de reforma i revitalització ha ajudat considerablement.

S'ha de comprendre que tot i que els fons centrals estan augmentant, duplicant-se a 44 milions de dòlars per als anys 2004-2005, gràcies a la generositat de molts governs donants, la qüestió clau és aconseguir diners per al que és una activitat d'inversió d'importància vital. La millora dels suburbis i els assentaments humans té un cost elevat. Aquesta és la raó per la qual a UN-HABITAT hem estat buscant noves maneres d'animar a tots els socis de l'agenda Hàbitat perquè participin a aconseguir unes millors condicions de l'entorn urbà; també estem mirant formes innovadores de crear una política que permeti fomentar inversions per a donar habitatges als més necessitats.

A què es deu el creixement dels suburbis? És possible frenar tal progressió i integrar aquests barris al teixit urbà?

Siguem clars: la urbanització és un dels fets bàsics de la vida; és part del procés d'industrialització i desenvolupament. En el segle XIX, la industrialització a Europa i Amèrica va conduir a una ràpida urbanització: la població de Londres va passar de prop de 800.000 al 1800 a aproximadament 6,5 milions d'habitants al 1900; durant el mateix període, a París la població va augmentar d'un milió i mig a 3 i, cap al 1900, la de Nova York havia arribat als 4,2 milions. Madrid va augmentar de mig milió de persones al 1900 a 2 milions al 1960.

Aquesta explosió va conduir en moltes ciutats a que els pobres visquessin en habitatges compartides, en condicions antihigièniques i privades d'aire, sovint sense finestres, on van ser explotats regularment per propietaris i polítics rapaços. Amb l'arribada dels mitjans de comunicació, la situació des pobres a les ciutats va ser tractada pels periodistes i autors il·lustres, com Dickens, Mayhew o Zola, que van ser decisius en despertar la consciència i canviar les polítiques del seu temps.

Ara és el torn d'Àfrica i Àsia. Més del 50% de la població de la majoria de les ciutats viu en suburbis; a l'Àfrica, UN-HABITAT estima que, en terme mig, el 70% de la població urbana viu en aquests barris. En una ciutat com Nairobi, el 60% dels residents viu en el 5% del territori. Aquest tipus de ciutats és socialment insostenible i s'ha d'actuar al respecte.

Un problema addicional és que en gran part del món desenvolupat les ciutats no s'estan beneficiant d'un creixement econòmic proporcional ni de mesures retributives eficaces per alleujar la pobresa. No hi ha dubte en que el desenvolupament econòmic global implicarà una sèrie de polítiques que inclouen la cancel·lació del deute, el final dels subsidis agrícoles i polítiques coherents entre l'assistència i el comerç. Al mateix temps és necessari persuadir els governs i les autoritats locals de tot el món per a que prenguin seriosament els problemes dels pobres a les ciutats.

Les estadístiques demostren clarament que la pobresa està començant a tenir rostre urbà. Les condicions a la majoria de suburbis són tan terribles que estan entre els entorns més amenaçadors per a la vida; podrien convertir-se també en futures fonts de conflicte. Per això

necessitem comprometre'ns tots amb una sèrie de polítiques i opcions d'inversió que ajudin a millorar les condicions de vida dels habitants dels suburbis de tot el món.

Amb quin tipus d'activitats concretes es treballa en les campanyes de l'Agència Habitat? Quins són els seus referents d'intervenció?

Al llarg dels anys UN-HABITAT, juntament amb els seus socis han desenvolupat campanyes i programes per a promoure una millor gestió urbana i millorar les condicions de vida dels habitants dels suburbis. Entre elles s'inclou la Campanya Global per la Governança Urbana i la Campanya Global per la Seguretat en la Tinença de l'Habitatge.

La primera és un programa que té com a objectiu augmentar la capacitat dels governs locals. Aquesta campanya imagina una ciutat inclusiva com el lloc on tots, incloent-hi els pobres, especialment dones, poden contribuir productivament i gaudir dels avantatges de la vida urbana. La premissa potencialment radical és que aquesta inclusió no és només socialment justa, sinó també bona per al creixement i molt important per al desenvolupament sostenible.

A la campanya Global per la Seguretat en la Tinença de l'Habitatge s'argumenta que les ciutats no poden començar a ser inclusives o sostenibles si els pobres estan mancats de habitatges adequades o serveis bàsics, i viuen sota amenaces constants de desnonament. La campanya rebutja els desnonaments arbitraris, forçats i il·legals i considera que les autoritats locals han d'ajudar als pobres a aconseguir el seu dret a un habitatge adequat a través d'un paquet negociat d'opcions polítiques que incloguin l'accés a la terra i una llar amb una certa forma de seguretat en la tinença.

La seguretat de la tinença i la governança urbana inclusiva es consideren claus en la millora dels suburbis, ja que es constata a tot el món que tals compromisos poden atreure donants, inversors corporatius i individuals per a construir habitatges accessibles i infraestructures. El fracàs de la inversió en aquest sector en el passat requereix que donants, governs, autoritats i comunitats locals s'uneixin en l'esforç comú de finançar la millora dels suburbis.

La prioritat és trobar la manera d'oferir microcrèdits multigeneracionals, hipoteques i plans d'estalvi que puguin ajudar als pobres a contribuir a la millora del seu entorn. Al cap i la fi, tots sabem que els pobres gasten més en serveis bàsics que les persones que estan connectades a les xarxes i reben ajudes financeres i protecció legal per als seus serveis. Aquesta és la raó per la qual UN-HABITAT ha establert la millora de les instal·lacions dels suburbis, que inicialment té un cost per la regió de 250 milions de dòlars a l'any durant cinc anys, per a atraure a la inversió de capital per als pobres. L'objectiu és fer que els projectes per a millorar els suburbis siguin viables per al sector bancari i capitalitzar els estalvis dels pobres de les ciutats.

Quina és l'estratègia adequada per a generalitzar l'accés a l'aigua potable i a altres serveis als suburbis?

No hi ha una única estratègia. Fins fa poc, es suposava que el sector privat faria una inversió favorable per als pobres. Però a UN-HABITAT hem entès que la qüestió és molt més complexa; les grans empreses inversores s'allunyen de subministrar serveis als pobres. Per animar la inversió en infraestructures per als suburbis, UN-HABITAT sosté que es necessitarà una política mixta de bona gestió, seguretat en la propietat i societats públic-privades que facin aquests projectes viables per al sector bancari. De fet, amb un disseny curós és inclús possible establir mecanismes innovadors de finançament que capitalitzin els estalvis dels pobres de les ciutats, de manera que contribueixin ells mateixos a millorar les seves condicions de vida.

Hi ha molts productes a nivell mundial que demostren que amb la participació conjunta de la comunitat és possible reduir el cost de la inversió en aigua i serveis de sanejament, i que es pot treballar conjuntament amb el sector privat per invertir en projectes d'infraestructures per als

més necessitats.

A Gabó, per exemple, els ingressos del subministre d'electricitat a la capital, Libreville, i el port principal, Port-Gentil, han permès subsidiar l'aprofitament d'aigua en aquestes mateixes àrees. Combinar serveis, com en aquest cas, pot facilitar l'aplicació de sancions i estalviar en costos de facturació. Mètodes similars s'utilitzen a Mali, Txad i Hondures.

A Bolívia alguns serveis de subministrament d'aigua funcionen seguint models cooperatius. Una "cooperativa" es crea com a societat limitada i els consumidors domèstics es consideren membres d'aquesta societat. Ells escullen la junta directiva, que designa al director general i aprova les tarifes. Els consumidors escullen també una junta supervisora independent que fa el seguiment del funcionament de la junta administrativa. Encara que el model cooperatiu no està molt estès, es considera que la cooperativa de Saguapac, a Santa Cruz, és un dels subministradors d'aigua que millor funciona a Amèrica Llatina.

Quina és la posició de les dones en matèria de drets de propietat i habitatge?

Prop d'un terç de les dones de tot el món no tenen llar o viuen en condicions inadequades. Els drets d'igualtat -tenir accés, posseir i controlar la terra, i posseir un habitatge adequat- i de propietat es reconeixen fermament en les lleis internacionals però, a nivell estatal, la persistència de lleis polítiques discriminatòries, i de costums i tradicions patriarcal, segueixen obstaculitzant-los.

UN-HABITAT, junt amb varis governs i organitzacions, està ajudant a dones de molts països a aconseguir els drets a la terra i a la propietat. Algunes d'aquestes activitats inclouen defensar la reforma de les lleis i les polítiques de participació, donar consells tècnics sobre com incloure els drets, preocupacions i necessitat de les dones en regulacions, i pautes per a la implementació de lleis i polítiques. UN-HABITAT també està implicat en la formació de jutges, oficials de policia, membres del parlament, consellers locals, funcionaris de l'àmbit territorial, etcètera, en matèria de consciència de gènere i drets de les dones a la terra i a la propietat. Per últim, recolza iniciatives ja existents de dones que viuen en els suburbis, tals com plans d'estalvi i cooperatives per facilitar l'accés a la propietat.

Pot fer una valoració sobre com s'estan utilitzant els programes d'UN-HABITAT a ciutats, aportant exemples d'ús adequats i inadequats?

Aquests últims anys UN-HABITAT ha posat en marxa la Campanya Global per la Governança Urbana i la Campanya Global per a la Seguretat en la Tinença de la Habitatge en diverses ciutats d'Àfrica, Àsia i Amèrica Llatina. Al 2004-2005 la Campanya Global per a la Seguretat en la tinença de l'Habitatge es va introduir a Brasil, Burkina Faso, Marroc i Senegal.

El nostre programa de Ciutats Sostenibles, en el que es consideren aspectes mediambientals conjuntament amb el programa "Localising Agenda 21", està actualment en marxa en més de 30 ciutats de Brasil, Cuba, Kenya, Marroc, Senegal i Vietnam.

El programa de Gestió Urbana, una iniciativa portada a terme conjuntament amb UNDP, ajuda a millorar la capacitat de les autoritats locals de ciutadans de tot el món. L'èxit del programa Aigua per les Ciutats d'Àfrica, que millora la gestió de l'aigua i els serveis de sanejament de 8 ciutats, ha suposat l'inici d'una iniciativa similar a l'Àsia. Aigua per les Ciutats d'Àsia està implementant programes a Xina, Filipines, Nepal, Bangladesh i Sri Lanka.

També estem treballant en projectes de millora de suburbis de nombroses ciutats, entre les que s'inclouen Nairobi, Dar es Salaam, Mumbai i Delhi. I, el que és més important, estem tractant de fer arribar aquestes iniciatives a l'àmbit de la ciutat. L'objectiu és ajudar als països a complir les metes dels Objectius del Mil·lenni de millorar els suburbis. En altres llocs del món estem treballant també en el disseny d'estratègies nacionals de desenvolupament urbà integrat per a

millorar la connexió urbano-rural.

Això són només uns pocs exemples que mostren que és possible millorar les condicions de vida dels pobres que viuen en zones urbanes. Demostren també que l'Agenda Hàbitat està viva a tot el món i que està sent implementada satisfactòriament. En altres paraules, amb aquests exemples es mostra que conjuntament es poden canviar les coses. Podem estar segurs que els nostres fills viuran en ciutats sense suburbis.

Ciutats i Governos Locals Units

Ciutats i Governos Locals Units és una nova organització mundial dedicada a fomentar els valors, objectius i interessos de les ciutats i els governos locals de tot el Planeta. Es presenta com l'organització de governos locals més gran de tot el món que integra dins seu tant a ciutats i a municipis individuals com a associacions nacionals de municipis. Té presència de 127 dels 191 països membres de l'ONU i la seu es troba a Barcelona (Espanya).

El seu objectiu és difondre les polítiques i experiències dels governos locals en àrees claus, com l'alleujament de la pobresa, el desenvolupament sostenible i la inclusió social.

Entre les accions que promou té especial actualitat la Campanya de les Ciutats del Mil·lenni, que vol demostrar el compromís de l'organització amb els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni.

Amb el lema "Sense excuses 2015! El món ha de ser un lloc millor", basat en el de la Campanya del Mil·lenni de Nacions Unides, la Campanya anima als ciutadans a que sol·licitin als seus governs que compleixin amb les promeses de la Declaració del Mil·lenni.

<http://www.cities-localgovernments.org/uclg/>